Bütün ülkelerin proleterleri birleşin!

Karkêren hemû welatan yekbun!

İŞÇİNİN SESİ

Faşizmi kahredeceğiz!

Yıl. 8. Sayı: 195-196
19 Nisan 1982

ÇEK-AL

Troçki, kapitalizmin her aşamasında burjuvaziyi egemenlik süren ama her nedense siyasal hegemon olmayan bir sınıf gibi görmektedir. Kapitalist toplumun iktidar programlarını "kendi kaderlerini çizerek burjuva toplumunun kaderini çizen" küçük burjuvaziye mal etmiştir. Troçki'ye göre faşizm de küçük burjuvazinin karşı-devrimidir.

Tr çki'nin faş zm anlayışı

Hüseyin Çakır

Faşizm, 1920'lerde ve 1930'larda özellikle Avrupa'nın birçok ülkesinde, küçük burjuva yığınları kendine taban yaptı, görünüşte böyle yükseldi, güçlendi ve belirli ülkelerde iktidara geldi. O tarihlerde faşizm olgusunun çok yeni oluşu geniş sol hareket içinde çok farklı bir sürü orijinal teorinin ortaya çıkmasını getirdi. Her kafadan bir, hatta birden fazla ses çıkıyordu.

Bu teorilerin çoğu tarihsel gelişmelerle birlikte çürüdü gitti. Bir kısmı her dört yılda bir "revizyon"a sokularak karmaşaya döndü. Diğer bir kısmı da inatla başka başka isimli hareketler tarafından benimsenerek bugüne dek uzandı geldi. Troçki'nin o tarihlerde ortaya attığı teoriler bu son kategori içinde yer alır. Bugün Türkiye'de faşizm yoktur diyenlerin çoğu, gerekçelerini en katıksız biçimde bu teorilere dayandırmaktadır.

Bu yazımızda Troçki'nin faşizm anlayışının bazı yönlerini ele alarak, bugün her nedense tekrarlanan Troçkist görüşlerin aslında tarihsel gelişmelerle birlikte çoktan çürüyüp gitmiş olması gerektiğini anlatmaya çalışacağız.

Faşizm, bugün hâlâ üzerinde çok çalışmanın, çok tartışmanın gerekli olduğu bir konudur. Ancak artık 1930'larda değiliz. Bazı görüşler bilinçleri bulandıran olumsuz "katkılar"ın hak ettiği kesinlikle eleştirilmelidir. Türkiye'de birkaç küçük burjuva hareketin yeni yeni ısınmaya başladığı Troçki'nin faşizm üzerine olan görüşleri de bunlar arasındadır.

Faşizmin iktidara gelis biçimi

Türkiye'de faşizm yoktur diyenlerin getirdiği bir gerekçe cuntanın tabandan değil tepeden geldiği ve yığın hareketliliği temelinde egemenliğini sürdürüyor olmamasıdır. Bu gerekçenin kaynağı Troçki'nin faşizm için verdiği tanımda bulabiliriz:

"... faşizmin, kapitalizmin çökmesinden bir yığın hareketi şeklinde ortaya çıkan organik yapısı..." (L. Troçki, *Gelecekte Ne?*, Pioneer Publishers, s.1932, s.86)

Troçki'ye göre, yığınlar arasında örgütlülüğü olan bir hareket olarak yükselmeyen diktatörlük faşizm değildir. Örneğin askersel diktatörlük için verdiği tanım şöyledir:

"Askersel diktatörlük sadece askersel mekanizma tarafından takviye edilen ve halkın şaşkınlığı ve boyun eğmesine dayanan bir bürokratik kurumdur." (L. Troçki, "Amerika Sorunları Üzerine Bazı Sorunlar", *Fourth International*, Ekim 1940)

Görüldüğü gibi Troçki tanımlarına belirli bir iktidarın biçimlerine bakarak varıyor. İtalya ve İspanya'daki iktidarlar arasında yaptığı şu karşılaştırma buna çok canlı bir örnektir:

"İtalya'daki faşist hareket, tabandan gelen yeni önderlerle oluşmuş kalabalık yığınların kendiliğinden bir hareketidir. Kökeni bakımından plebyan bir hareket olup kapitalist güçler tarafından yönetilmiş ve beslenmiştir. Küçük burjuvazi, teneke mahalle proletaryası ve hatta belli ölçüde proleter yığınlardan çıkıp gelmiştir; eskiden sosyalist olan Musolini bu hareketten doğan kendi kendini yetiştirmiş bir adamdır.

"Primo de Rivera ise bir aristokrattı. Yüksek bir askersel ve bürokratik mevkii vardı ve Katalonya'nın başvalisiydi. Darbesini devlet ve askersel güçlerin yardımıyla başardı. İspanya ve İtalya'daki diktatörlükler iki tamamen ayrı diktatörlük biçimleridir. Aradaki

farkı belirlemek gerekir." (L. Troçki, "Bir İngiliz Yoldaşa Mektup", *Militant*, 16.1.1932)

Buna ilişkin çok şey söyleyebiliriz.

Birincisi, eğer yapılmak istenen iki diktatörlüğün biçimsel farklarını belirlemekse böyle bir karşılaştırmanın sınırlı bir geçerliliği olabilir. Ama Troçki'nin yapmak istediği bu iki diktatörlüğün *ne olduğunu* belirlemekse (ki yazının bütünü içinde çalıştığı odur), karşılaştırma oldukça anlamsız kaçıyor. Özüne bakacağına biçimlere takılıp kalıyor, "nedir" diye soracağına "nasıldır" diye soruyor. "Faşizm iktidara böyle geldi, öyleyse budur" diyor. Troçki aslında "nedir" sorusunu en kestirme biçimde atlamış oluyor.

İkincisi, faşist hareketin kendiliğinden bir halk hareketi olduğunu söylemek Marksistlerin işi değildir. Somut bir ülkede, sonradan içeriğiyle faşist diye nitelenen bir hareket, kendiliğinden doğmuş olabilir. Ancak zaman içinde ulaştığı noktada artık kendiliğinden olduğu söylenemez.

Tarihte birçok kez egemen burjuvazi sallantılı durumunu korumak ve egemenliğini pekiştirmek amacıyla kendi yarattığı toplumsal hoşnutsuzluğu yine kendisinin yararına kullanmak istemiş ve bu doğrultuda örgütler, hareketler türetmiştir. Hatta yığınları peşinden sürüklemeyi başarmıştır. İtalyan Faşist Partisi böyle bir örgütlenme olduğu için kendiliğindenciliği değil, onun ulaştığı noktayı temsil eder. Lenin'in dediği gibi kendiliğindenlik burjuvazinin hegemonyasına yol açar.

Üçüncüsü, Musolini ve Rivera arasındaki "köken" karşılaştırması bilim dışıdır. Troçki 1931'de değil, 1933'de yazsaydı, İspanya'daki ilk yığınsal faşist parti olan *Falanjist*'lerin kurucusunun ve *Jefe*'sinin (Führer, Başbuğ anlamında) Rivera'nın oğlu aristokrat Markiz José Antonio Primo de Rivera'nın olduğunu söyleyecekti. Bir üç yıl sonra yazsaydı, Falanjistlerle diğer faşist örgütleri birleştiren kimsenin Franko isimli bir *general* olduğunu, 1936 faşist darbesinin ülkenin en "yüksek askersel ve bürokratik mevkilerini tutan" cuntacıların gerçekleştirdiğini söyleyecekti.

Dördüncüsü, faşizmin İtalya'da, Almanya'da ve her yerde devlet ve askersel güçlerin, *en azından* yardımıyla iktidara getirildiği tarihsel bir gerçektir. Palme Dutt, *Faşizm ve Sosyal Devrim* kitabında birçok ülkenin tarihini belgelerle incelediken sonra şu sonuçlara varıyor:

"... Faşizm salt burjuva diktatörlüğünün doğrudan korumacılığıyla büyüyebilir ve işçi sınıfı hareketi tarafından ilk aşamalarında yok edilmekten kurtulabilir. Faşizm, tüm güçlerini işçi sınıfının muhalefetini ezmeye harcarken diğer yandan faşist illegaliteye açıkça göz yuman devlet güçlerinin, ordu yüksek kurmaylarının, polis yetkililerinin ve adliye ile mahkemelerin yardımlarına yaslanır (Kızıl Cephe'yi yasaklamanın yanısıra Fırtına Birlikler'ne izin vermek).

"Son olarak, faşizm burjuva devlet diktatörlüğünden iktidarı 'fethetmiş' midir? Faşizm hiçbir ülkede hiçbir zaman 'iktidarı fethetmemiştir'. Her durumda faşizm burjuva diktatörlüğü tarafından tepeden iktidara getirilmiştir. İtalya'da faşizmi, karşısındaki sıkıyönetim tasarısını imzalamayı reddeden ve Musolini'yi iktidara davet eden Kral iktidara getirmiştir. Almanya'da faşizmi, seçimlerden anlaşılacağı gibi desteğini kaybetmeye başladığı bir sırada devlet başkanı iktidara getirmiştir." (R. Palme Dutt, *Faşizm ve Sosyal Devrim*. Proletarian Publishers, s.100-101) s.100-101).

Biçimden kalkarak özü belirlemeye çalışmanın doğurduğu sakatlık bir yana, Troçki faşizmin iktidara geliş biçimlerini bile doğru anlatamıyor.

Faşizmin siyasal özü

Daha genel olarak faşizmin iktidara gelişini anlatırken Troçki önce çok doğru bir yanaşımla işe başlıyor. Faşizmin devrimle bağlı olarak ele alınması gerektiğini söylüyor:

"...Çok yakın bir gelecekte Almanya'daki olayların seyri, yeni bir tarihsel düzlemde, bir yanda devrimci durumun olgunluğu ile öte yanda devrimci partinin zayıflığı ve stratejik aczi arasındaki eski trajik çelişkiyi diriltecektir." (L. Troçki, *Komünist Enternasyonal'deki Sapma ve Almanya'nın Durumu*, Communist League of America (Opposition) Publications, s.12)

Çok güzel. Ama yine aynı yazıda şöyle diyor:

"Eğer Komünist Partisi *devrimci umudun partisi* ise yığınsal bir hareket olarak faşizm *karşı-devrimci umutsuzluğun partisidir*. Devrimci umut tüm proleter yığınları kucakladığı zaman kaçınılmaz olarak küçük burjuvazinin önemli ve daha çok kesimlerini arkasından devrim yoluna çeker. Tam da bu çerçevede seçimler (Nazilerin seçim başarılarına değiniyor — İ.S.) tersine bir resim çizmektir: Karşı-devrimci umutsuzluk küçük burjuva yığınını öylesine bir güçle kucaklamıştır ki arkasında proletaryanın birçok kesimlerini çekmiştir..." (L. Troçki, agy, s.9-10)

Bu sözlerden çok açık belli olmamakla beraber, Troçki'nin mantığında faşizm küçük burjuvaziyle özdeştir. Faşizmin asıl sahibini değil, bazı ülkelerde yığın hareketi biçiminde bir taban oluşturarak ona hizmet edeni, hem de bu biçimi genelleştirerek görmektedir. Bu anlayışı daha iyi örnekleyelim:

"... Küçük mülk sahibi işlerinin yolunda gittiğini ve yarın daha da yolunda gideceğini umut ettiği sürece düzeni tercih eder.

"Ama bu umut kaybolunca kolayca hiddetlenir ve kendini en aşırı önlemleri alma yoluna teslim etmeye hazırdır. Yoksa, İtalya ve Almanya'da demokratik devleti yıkıp faşizmi iktidara başka nasıl getirirdi? Umutsuz küçük burjuvazi faşizmde, en başta büyük sermayeye karşı bir savaşkan güç görür ve yalnızca kelimelerle uğraşan işçi sınıfının aksine (Komintern'e eleştiri var — İ.S.) faşizmin zor kullanarak daha çok 'adalet' sağlayacağına inanır" (L. Troçki, *Fransa Nereye Gidiyor?* Pioneer Publications, 1936, s.18)

Küçük burjuvazi faşizmi büyük sermayeye karşı "savaşkan", "adalet sağlayan" bir güç olarak görebilir. Ama burada Troçki "kandırılmış" küçük burjuvazinin "yanılgısı"nı değil, "kolayca hiddetlenen" küçük burjuvazinin faşizmi iktidara niye "getirdiği"ni vurguluyor. Vurgusu, düşüncelerinin kurgusu öyledir ki, faşizmin niteliği en başta küçük burjuvazinin konumuyla belirleniyor. Faşizmin büyük burjuvaziyle olan bütün ilgisi ise küçük burjuvazi — büyük sermaye çelişkisinin çerçevesinde sınırlı kalıyor.

Bu noktayı kanıtlamak için okuru sıkma pahasına son bir alıntı daha verelim. Burada Troçki en mekanik üslubuyla, dolayısıyla en açık biçimde kendini sergiliyor:

"Hem teorik çözümleme hem de son çeyrek yüzyılın zengin tarihsel deneyimi aynı etkinlikle gösteriyor ki faşizm her seferinde şunları izleyen belirli bir siyasal devrenin son halkasıdır: Kapitalist toplumun en derin bir krizi; işçi sınıfının radikalleşmesinin artması; kır ve kent küçük burjuvazisinin işçi sınıfına olan sempatisinin artması ve değişikliğe olan özlemi; büyük burjuvazinin aşırı şaşkınlığı, devrimci gelişmenin doruk noktasından kaçınmak amacıyla korkak ve hain manevraları; proletaryanın yorulması, artan şaşkınlığı ve ilgisizliği; toplumsal krizin kızışması; küçük burjuvazinin kollektif huzursuzluğu, mucizelere inanmaya yatkın olması, şiddet yoluyla alınacak önlemlere yatkın olması; beklentilerini boşa çıkaran proletaryaya karşı kininin artması." (L.Troçki, "Son Yazı", *Fourth International*, Ekim 1940)

Önceki sözleriyle birlikte ele alındığında, Troçki'nin bu söylediği en açık biçimde şudur: Büyüyen toplumsal krizin belirli bir anında, "büyük burjuvazi" aşırı şaşkınken, mucizelere inanmaya ve şiddete yatkın olan küçük burjuvazi insiyatifi ele alır ve faşizmi iktidara getirir.

Oysa faşizmi devrim karşı-devrim sorunu olarak ele almak böyle anlaşıla-

maz. Devrimin *siyasal özü* proletaryanın iktidar için savaşıysa, karşı-devrimin de *siyasal özü* çağımızı ve sınıf savaşını anlayan herkes için burjuvazinin iktidarını korumak, yaşatmak için savaşından başka birşey olamaz. Biri almak istiyor, diğeri elinde tutmak istiyor. Her ikisi de devrimci durumun en kızgın ortamında çarpışan iki siyasal kutuptur. Kuşkusuz, iki kutbun arasındaki küçük burjuvazinin konumu kavganın sonucunu belirlemede büyük önem taşır. Ama bu dolaylı bir önemdir.

Troçki'ye göre *faşizmin siyasal özü küçük burjuvazinin savaşıdır.* Onun mantığı öyledir ki sanki işçi sınıfı ve burjuvazi toplumun iki ara sınıfı, küçük burjuvazi ise *ana* sınıfıdır.

* *Proletarya* önce "radikalleşir" ama sonra "yorulur", "ilgisiz" olur.

* *Burjuvazi* yalnızca "şaşkın", "korkak" ve "hain"dir. "Devrimci gelişmenin doruk noktasından kaçınmak için manevra yapar."

* *Küçük burjuvazi* toplumsal krizin sonucunu tayin eder, faşizmi o getirir.

Troçki'ye göre faşizm küçük burjuvazinin karşı-devrimidir.

Faşizm, burjuvazi ve küçük burjuvazi

Bu aşamada iki noktaya değinelim:

Birincisi, küçük burjuva yığınların tarihte genel olarak faşizme taban oluşturduğu yanlış değildir. Zaten faşist demagojinin amacı böylesine bir destek sağlamaktır.

Hitler, "Almanya ya köylülerin ülkesi olacaktır, ya da hiç olmayacaktır" diyerek iktidara gelmiştir. Borç köleliğini, toprak kirasını, hatta büyük toprak mülkiyetini tazminatsız ortadan kaldıracağına yemin etmiştir. Tröstlerin egemenliğine, banka sermayesinin kârlarına son vereceğine, büro işçilerine, küçük memurlara, aydınlara söz vermiştir. Ama Hitler'in iktidara geldikten sonraki yaptıkları faşizmin gerçek özünü en acı biçimlerde sergilemiştir.

Troçki'nin yanılgısı bu özü görmemektir. Faşizmin küçük burjuvazi temelinde yığınsal bir hareket olabileceği yadsınamaz ama onu bununla tanımlamak, biçimiyle, hem de alabileceği biçimlerden biriyle tanımlamak demektir.

İkincisi, Troçki'yi anlamak bakımından canalıcıdır. Troçki, faşizmi küçükburjuvazinin karşı-devrimi olarak görüyor ama hiçbir yerde iktidardaki faşizmin küçük burjuvazinin iktidarı olduğunu *söylemiyor.* Söyleseydi herhalde daha 1930'larda unutulup giderdi. Troçki her zaman iktidarda faşizmi burjuvazinin diktatörlüğü olduğunu belirlemiştir. Ama tam da bu belirleme ile "faşizmin temeli küçük burjuvazidir" görüşünü bağdaştırmaya çalışan çözümlemeleri onun eklektik mantığını sergilemektedir. Bu çözümlemeleri görelim.

"Ekonomik olarak güçlü büyük burjuvazi, tek başına ulusun son derece küçük bir azınlığı temsil eder. Egemenliğini sürdürebilmesi için küçük burjuvaziyle ve onun aracılığıyla proletarya ile belirli bir karşılıklı ilişki sağlayabilmesi gerekir." (L. Troçki, *Tek Yol,* Pioneer Publishers, 1933, s.21)

Doğru! Ama Troçki doğru bir saptamayla başlayıp nerelere varıyor:

"Üç sınıf arasındaki diyalektik ilişkiyi anlayabilmek için üç tarihsel aşamayı birbirinden ayırmak gerekir: Kapitalist gelişmenin doğuşu; bu sırada burjuvazinin sorunlarını çözebilmesi için devrimci yöntemlere gereksinimi vardı. Kapitalist rejimin baharı ve olgunluk dönemi; bu sırada burjuvazi egemenliğini düzenli, pasifist, tutucu, demokratik biçimlerle donatmıştır. Son olarak kapitalizmin gerilemesi; bu sırada burjuvazi sömürücülük hakkını korumak için proletaryaya karşı iç savaş yöntemlerine başvurmak zorundadır.

"Bu üç aşamanın özgül siyasal programları — *Jakobinizm,* reformcu *demokrasi* (sosyal demokrasi dahil) ve *faşizm* — temel olarak küçük burjuva akımlarının programlarıdır. Yalnızca ve herşeyden çok bu olgu, halk içindeki *küçük burjuva yığınların kendi kaderlerini çizmelerinin burjuva toplumunun kaderi için muazzam — daha da öteye belirleyici önemini kanıtlamaktadır.*" (L.Troçki, agy, s.21) (son italik bize ait)

Yani, burjuvazi toplumda azınlık olduğu için küçük burjuvaziyle ilişkisi çerçevesinde egemenliğini sürdürür. Ve bu ilişkiyi belirleyen ("kendi kaderlerini çizmelerinin burjuva toplumunun kaderi için belirleyici önemi") küçük burjuvazidir. Onun için burjuvazi kapitalist gelişmenin her aşamasında küçük burjuva programlarını uygulamış ve bu sayede iktidarda kalabilmiştir.

Bu "tarihsel perspektif"(!) ile Troçki'nin neden faşizmi küçük burjuvazinin karşı-devrimi olarak gördüğünü şimdi daha iyi anlayabiliyoruz. Tarihin böyle değerlendirilmesinden başka bir sonuç beklenemez.

Şimdi şu aşamalara sırayla bir bakalım:

1. *Kapitalizmin doğuşu*nun özgül siyasal programı Jakobonizmdir diyor Troçki. Bu kadar kalıplı bir tamlamaya aslında hiç gerek yoktu ama özgülü "en özgül", "o aşamaya en iyi uyan" olarak anlarsak çok büyük bir yanlış olmaz.

Jakobinizm, kapitalizmin doğuşu sırasında, burjuvazinin devrimci olduğu bir dönemde feodalizme karşı savaşan *burjuvazinin* en devrimci kolunu temsil eden bir akımdı. Eğer Jakobinlerle günümüzdeki bir akım arasında paralellik arıyorsak o da ancak devrimci proletaryadır. (Lenin, *Toplu Yapıtlar,* İngilizce Basım, c.25, s.122). Tabii, burjuvazi çok kısa bir süre içinde gericileştiği için Jakobinizm yok olmuş ve "devrimciliği" temsil ettiği için de burjuva tarih kitaplarına nahoş bir gurup insan olarak geçmiştir.

2. *Kapitalizmin olgunluk aşamasının* "özgül" siyasal programı reformcu "demokrasi" ya da "liberalizmdir". Bu, kapitalizmin farklı ülkelerdeki farklı gelişme biçimlerinden doğan durumlar ve burjuvazinin her zaman şiddete dayandığı saklı tutulmak kaydıyla teorik bir doğrudur. Ama bu da küçük burjuvazinin programı değildir. Reformcu demokrasinin, liberal siyasetin nesnel temeli küçük burjuvazinin çıkarlarında değil, kapitalist üretim ilişkilerinin içinde yatar.

"Normal kapitalist toplum, sağlam bir biçimde yerleşmiş temsili bir sistem ve nüfusun göreceli yüksek 'kültürel' istemleri tarafından belirlenen belli siyasal haklar olmaksızın gelişemez. Belli bir asgari kültür için olan bu istemler yüksek tekniği, kompleksliği, esnekliği, hareketliliği, dünya rekabetinin hızlı gelişmesi ile ve bunun gibi kapitalist üretim biçiminin kendi koşulları tarafından yaratılır." (Lenin, c.16, s.351)

Yani "demokratik" biçimlerle donatılmış liberal siyaset kapitalizmin egemen sınıfı olan *burjuvazinin* karakteristik programıdır. Küçük burjuvazi de mal sahibi olduğu için, küçük üretici özelliklerinden ötürü bu programı tarihte çok kez desteklemiştir. Ama burjuvazi ile küçük burjuvazinin ilişkisi çerçevesinde bile çok açıktır ki liberal siyaseti Troçki'nin yaptığı gibi küçük burjuvaziye değil, Lenin'in yaptığı gibi burjuvaziye mal etmek gerekir:

"Yalnızca Rusya'da değil, aynı zamanda tüm Avrupa'da liberaller uzun bir süredir demokratik küçük burjuvaziyi arkalarından çekmiştir. Çünkü küçük burjuvazi bağımsız bir davranış için fazlasıyla dağınıktır, fazlasıyla az gelişmiştir, fazlasıyla kararsızdır — ve proletaryayı izlemek için fazlasıyla mal sahibi eğilimleri vardır. Küçük burjuva siyasetinin Aşil Topuğu işte budur — liberal burjuvazinin ideolojik ve siyasal hegemonyasını üzerinden atmaya yeteneksizliği ve aczi. Küçük burjuvazinin Kadetlerin kuyruğunda gitmesi tesadüf değil, her kapitalist toplumun temel ekonomik özelliklerinin sonucudur." (Lenin, c.12, s.168-9)

3. *Kapitalizmin gerileme aşamasına* gelince buna herhalde *emperyalizm dönemi* demek daha doğru olacaktır.

Burjuvazinin genel olarak uyguladığı iki ana taktik, iki yöntem vardır. Biri zor yöntemi, diğeri de reformlar yöntemidir. Emperyalizm döneminde kapitalizmin çelişkilerinin derinleşmesi ve çağın proleter devrimleri çağı olması burjuvazinin reformcu yöntemlerle egemenlik sürebilmesini zorlaştırmıştır. Özellikle *emperyalistleşmekte olan ülkelerde* görüyoruz ki burjuvazinin manevra alanı iyice dardır. Hiç kuşkusuz emperyalizm dünyada her bakımdan daha çok şiddet demektir. Bu kapsamda *faşizmin emperyalizme özgü bir biçim* olduğu doğrudur. Ama bunu kabul ediyorsak faşizmin *burjuvazinin* yaratığı olduğunu da kabul etmek zorundayız. Hem de burjuvazinin en gelişkin kesimi olan finans oligarşisinin yaratığıdır.

TKP II. Leninciler Konferansı faşizmin tarihsel çerçevesini şöyle çizmişti:

"Her toplumsal yapıda olduğu gibi, tekelci kapitalizmin egemenliği koşullarında da üretim ilişkileriyle üretim güçleri arasında, ancak nitel bir sıçramayla aşılabilecek bir uçurum doğmuşsa ve egemen sınıfın sıçramayı reformcu yoldan gerçekleştirecek manevra alanı yoksa, şiddetin ebelik edeceği bir dönem nesnel bir zorunluluktur. Devrim bunu olumlusundan, kalıcı olarak çözer. Faşizm ise karşı-devrimci şiddetle, finans-kapitalin açık diktatörlüğü altında, geçici olarak olumusuzundan gidermeye çalışır."

Ayrıca, sallantıda olan kapitalist rejimse, onu kurtarma güdüsünü en önce kim nesnel bir zorunluluk olarak kemiklerinde duyacaktır? Elbette ki en başta o sistemin egemen sınıfı burjuvazi duyacaktır. Elbetteki bu kurtarma girişiminin programını o sınıfın en egemen kesimi finans-kapital sunacaktır. Emperyalizm çağında olduğumuzu görüp de faşizmi küçük burjuvazinin programı olarak görmek kadar saçma bir görüş olamaz.

Bütün bunlardan varacağımız sonuç şudur: Troçki, kapitalizmin her aşamasında burjuvaziyi egemenlik süren ama her nedense siyasal hegemon olamayan bir sınıf gibi görmektedir. Kapitalist toplumun iktidar programlarını "kendi kaderlerini çizerek burjuva toplumunun kaderini çizen" küçük burjuvaziye mal etmiştir. Oysa bütün bu programların gerçek kurmayı kapitalist toplumun egemen sınıfı ve siyasal-ideolojik hegemon burjuvazidir. Başka türlüsü tarihe terstir, küçük burjuvazinin Marksist tanımına terstir. Troçkizmin nesnel olarak yaptığı burjuvaziyi aklamaktır.

Troçki'nin birleşik cephesi

Troçki çeşitli yazılarında, görünüşte, faşizmi devrim karşı-devrim ikilemi içinde ele almaktadır. Ama mantığının özünde kaderci bir faşizm anlayışı yatmaktadır. Hep burjuvazinin saldırısından söz etmekte, işçi sınıfının devrim savaşının başarısına bir olasılık olarak bile çok az değinmektedir:

"Ama tam da savaşla birlikte (I. Dünya Savaşı — İS) kapitalizmin ve en başta egemenliğinin demokratik biçimlerinin gerilemesi başlıyor. Artık sorun yeni reformlar ve sadakalar değil, eskileri kırpma ve kaldırma sorunudur. Böylelikle burjuvazi yalnızca proleter demokrasisinin kurumlarıyla (sendikalar ve siyasal partiler) değil, aynı zamanda işçi örgütlerinin içinden doğduğu parlamenter demokrasiyle çatışmaya girer. Bir yandan Marksizm'e karşı, diğer yandan demokratik parlamentarizme karşı yürütülen kampanya bu yüzdendir." (L. Troçki, *Tek Yol*, Pioneer Publishers 1933, s.22-23)

Bir başka yerde Troçki şöyle diyor:

"*Tüm ülkelerde aynı tarihsel yasalar, kapitalist çöküşün yasaları işliyor.* Eğer üretim araçları az sayıda birkaç kapitalistin elinde kalacaksa toplum için çıkar yol yoktur. Krizden krize, gereksinimden sefalete, kötüden felakete gitmeye mahkumdur. Çeşitli ülkelerde kapitalizmin köhneleşmesi ve çözülmesi farklı biçimler ve eşitsiz ritmlerde kendini gösteriyor. Ama *sürecin temel özellikleri her yerde aynıdır. Burjuvazi toplumu tam iflasa götürüyor. Halka ne ekmek, ne de barış sağlayamıyor. Tam da bu yüzden demokratik düzene artık tahammül edemiyor...* Faşizmin tarihsel işlevi, kapitalistlerin demokratik mekanizmalar yardımıyla egemenlik süremedikleri durumlarda işçi sınıfına vurmak, örgütlerini yok etmek ve siyasal özgürlükleri boğmaktır." (L. Troçki, *Fransa Nereye Gidiyor?* Pioneer Publishers, 1936, s.9) (abç)

Bu sözlerden de görüleceği gibi, faşizm Troçki'nin kafasında kapitalist çöküşün yasallığı gibi kaçınılmaz bir yer tutuyor. Yine de faşizmi önlemek için Troçki'nin önerileri vardır.

Troçki'nin anlayışına göre faşizm küçük burjuvazinin programıdır. Bu durumda önereceği tek "çözüm" doğal olarak "demokratik" burjuvaziye sarılmaktır. Gerçekten de, böyle bir yaklaşımla Troçki oportünist özünü açık etmiştir.

Troçki, Komintern'de kalkıp "ayık burjuvazi"nin kapitalist toplumun sorunlarını çözmede "faşist biçimlere olumlu gözle bakmadığını", ancak "küçük burjuvazinin bu 'plebyan' çözümlerine" zorunlu olarak "boyun eğdiğini" söylemiştir. (Komintern Yürütme Kurulu Polonya Komisyonu'nda Troçki'nin 2 Temmuz 1926 tarihli konuşması, *Faşizm Nedir, Ona Karşı Nasıl Savaşılır?*, Pathfinder Press, s.15-16)

Zamanla Troçki bu mantığı geliştirmiş ve önerdiği cepheye "işçi" cephesi adını vermiştir:

"Her ne kadar faşizmin çiçek açışını tüm siyasetiyle sosyal demokrasinin hazırladığı doğruysa da, en az o kadar doğrudur ki faşizm, tüm ihtişamıyla içinde kopmazcasına barındırdığı parlamenter-demokratik-pasifist yönetim biçim ve yöntemleriyle en başta o aynı sosyal demokrasiye ölümcül bir tehdit olarak gelmektedir...

"Faşizme karşı işçilerin birleşik cephesi siyaseti bu durumdan çıkıyor. Komünist Partisi için muazzam olanaklar açmaktadır." (L. Troçki, agy, s.12)

Faşizmle sosyal demokrasi arasında çelişki olduğu açıktır. Ama Troçki'nin "demokratik" burjuvaziyle bağlaşıklık için yapıştığı bu gerekçe devrimci bir siyasete temellik edemez. Bu mantık her zaman ve her koşulda burjuvazinin bir kanadıyla cephe yapmak için yanıp tutuşan menşevik mantıktır. Eğer günümüz Türkiye'sinde Troçki'nin faşizm üzerindeki görüşlerini benimsemek isteyen varsa, gitsin menşeviklerin cephesine!

Sonuç

Troçki faşizmin iktidara geliş biçimine bakarak onun siyasal özünü belirlemeye çalışmıştır. Bunun başlıbaşına mantıksızlığı bir yana, faşizmin iktidara geliş biçimini bile doğru değerlendirememiştir Faşizmin egemen burjuvazi tarafından, biçimde bazen bir yığın hareketinden destek alarak da olsa özünde hep tepeden iktidara getirildiğini kabul etmemiş, faşist hareketin kimi zaman tabanını oluşturmuş küçük burjuvazinin belirli birtakım özellikleri üzerinde durmuştur.

Bu noktadan hareketle Troçki faşizmin siyasal özünü yanlış belirlemiş, onu küçük burjuvazinin karşı-devrimi gibi göstermeye çalışmıştır.

Faşizmi küçük burjuvaziye mal ederek Troçki nesnel olarak "demokratik" burjuvaziyi aklamakla suçludur. Mantığı faşizmin kaçınılmazlığına vardığı için burjuva demokrasisini açıkça tercih etmektedir. Bu, faşizm ile sosyaldemokrasi arasındaki çelişkilerden "yararlanarak" kurmayı amaçladığı oportünist cephe siyasetinde de yansıyor.

Troçki'nın faşizm anlayışı bütünüyle sağ ve revizyonist bir anlayıştır. Kapitalist sistemin temel özelliklerini, kapitalist gelişmenin temel yasalarını yadsıyan bir anlayıştır. Faşizmin ülkemizi çizmesi altında ezdiği günümüzde, Troçkizmin etkilerine karşı savaş yürütmek, faşizmi devrim yoluyla yıkmak isteyen herkesin görevidir.